

Enligt sändlista

Bildande av Älgesta naturreservat i Nyköpings kommun

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) beslutar länsstyrelsen att förklara det område som avgränsats på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat, med föreskrifter och skötselplan enligt nedan. Reservatets gränser utmärks i fält.

Reservatets namn skall vara *Älgesta naturreservat*.

Översiktskarta

2007-12-10

511-4117-2002

<i>Objektnummer</i>	04-02-125
<i>Natura 2000-beteckning</i>	Djurgården (SE0220351) Del av Båven (SE0220303)
<i>Län</i>	Södermanland
<i>Kommun</i>	Nyköping
<i>Socken</i>	Ripsa
<i>Lägesbeskrivning</i>	Ca 4,5 km nordost Ripsa kyrka ute på Åboö. På norra sidan av Åbysjön, Älgestasjön och på båda sidor om Logviken.
<i>Topografisk karta</i>	Nyköping 9H NV
<i>Fastighetskarta</i>	09783, 09784
<i>Areal</i>	Ca 80 ha, varav land ca 53,5 ha och vatten ca 23,5
<i>Fastigheter</i>	Del av Ripsa-Edeby 2:6, Åboö 2:20
<i>Rättigheter</i>	Fiskelott
<i>Nyttjanderätter/servitut</i>	Servitut båtplats. Servitut gångstig. Jaktarrende.
<i>Förvaltare</i>	Länsstyrelsen

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Upprätthålla gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade naturtyperna, trädklädd betesmark (9070) samt oligo-mesotrofa sjöar med strandpryl, braxengräs eller annuell vegetation på exponerade stränder (3130), och arterna så att området bidrar till den biologiska mångfalden i landskapet och länet.
- Skydda och hävda en värdefull ekhagmark med gamla och grova träd och bevara den mångfald av arter, främst vedinsekter, lavar och vedsvampar, som är knutna till de gamla träden.
- Skydda och synliggöra de kulturhistoriska miljöerna såsom gravar i området.
- Ge möjligheter för allmänheten att se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter. Friluftslivet ska grunda sig på allemansrätten.

Beskrivning av reservatet

Älgesta naturreservat är vackert beläget norr om Åboö vid en av den flikiga sjön Båvens södra vikar, nämligen Åbysjön – Älgestasjön – Logviken. Reservatet som omfattar en total areal av ca 80 hektar utgörs av en mosaik av öppna naturbetesmarker, ekhagmarker, skogsdungar och vatten. I öster höjer sig *Långa udden* ca 15 m över sjöns yta med en magnifik utsikt över Logviken och landskapet kring Åboö. I den västra delen, vid *Djurgården och Djurgårdsudden*, utbreder sig ekhagar med ett flertal gamla vidkroniga ekar. Däremellan vidtar ett flackare landskapsavsnitt med flera gamla fornlämningar såsom

exempelvis lämningarna efter Älgesta gamla tomtplats samt ett gravfält beläget i slutningen mot sjön i en gles ekskog.

De värdefullaste delarna i reservatet består av trädklädd betesmark där framförallt trädbeståndet av gamla ekar har ett högt bevarandevärde. Flera olika markslag i en mosaik av öppna gräsmarker – trädbärande betesmarker – slutna skogspartier, finns representerade i reservatet.

Dominerande naturtyper är öppen betesmark på f.d. åker och vall, trädklädda betesmarker med huvudsakligen ek men även andra trädslag, näringsfattig sjö omfattande vattenområdet i sjön Båven samt mindre delar mer eller mindre slutna skog. Livsmiljöer för skyddsvärda arter i reservatet är främst kopplade till de gamla ekarna i hagmarkerna. Ekar med håligheter, mossfällar och avdöende grenar förekommer bitvis rikligt och utgör viktiga miljöer för vedlevande svampar, insekter samt för lavar. I de grova, mycket gamla, ekarnas innandöme bildas s.k. mulm (förmutnad blandning av nedfallna fågelbon, spillning från insekter och fåglar, inblåst förna samt halvnedbruten gammal ved) där flera ovanliga insektsarter lever.

I reservatet har bl.a. läderbagge noterats (upptagen i EU:s habitatdirektiv) i mulmen inne i gammal ek. Förutom läderbagge har inte mindre än 10 rödlistade samt 10 sällsynta arter av vedinsekter hittats i reservatets västra del. Många av de gamla ekarna har en rik flora av lavar växande på stammarna. Flera av dessa lavar föredrar öppet eller halvöppet stående träd exempelvis den rödlistade gula dropplaven, medan några av dem t.ex. de likaledes rödlistade lunglav och rödbrun blekspik föredrar halvskugga.

Vattenområdet i reservatet utgör en liten blygsam del av den stora sjön Båven som i sin helhet omfattas av Natura 2000. Båven är en stor klarvattensjö med ett antal skyddsvärda arter noterade. Arter enligt EU:s habitatdirektiv upptagna inom Båven är utter, tjockskalig målarmussla, stensimpa och nissöga. Arter enligt fågeldirektivet är fiskgjuse, storlom, fisktärna, berguv och havsörn. En annan anmärkningsvärd art i Båven är arten mal. En av landets tre förekomster av mal finns i sjön. Ingen av dessa arter finns för närvarande specifikt noterade i den lilla del av Båven som hör till Älgesta naturreservat, men kan likväl finnas inom reservatet. För ytterligare information om Natura 2000-området Båven, se kommande bevarandeplan för Båven, vilken beräknas fastställas av länsstyrelsen under 2008.

Inom reservatet finns flera fornlämningar och andra kulturhistoriska spår. I stort sett hela reservatet utgörs av ett gammalt, delvis åldrigt, kulturlandskap. Registrerade fornlämningar liksom spår av äldre markanvändning i landskapet i form av åker, äng, gammal väg och gamla vidkroniga ekar är skyddsvärda i sig. Området präglas av yngre järnåldern med den tusenåriga tomtplatsen för Älgesta gård och gårdens gravfält på närmaste åkerholme i väster.

Området har ett högt värde för det rörliga friluftslivet, som ska kunna bedrivas på allemansrättslig grund. Reservatet är relativt lättåtkomligt från allmän väg och dessutom strövvänligt. På flera platser finns möjlighet till utsikter över det kringliggande vackra landskapet. Besökare kan se och uppleva reservatets olika naturtyper och även

sammanhanget med äldre tiders markutnyttjande. Information om reservatet ska ges i första hand vid parkeringsplatsen.

Förutsättningarna för att bevara naturvärdena i området är goda om skötseln sker i enlighet med skötselplanen. Detta innebär att huvuddelen av reservatet hävdas genom bete och att många av de gamla grova ekarna frihuggs på lämpligt sätt. Nyrekrytering av ek är viktig för att inte åldersglappet mellan unga och gamla ekar ska bli för stort. Detta ska ske dels genom att befintlig föryngring av ekplantor skyddas mot betande djur, såväl tamboskap som klövvilt, dels genom plantering av ek i grupper på tidigare åkermark i den centrala delen. Strandskogen närmast sjön Båven ska bibehålla sin skuggande, och på temperaturväxlingar dämpande effekt genom att huvudsakligen lämnas orörd.

Skälen för beslutet

Länsstyrelsen har funnit att området hyser naturtyper som ingår Natura 2000, EU:s nätverk av värdefulla naturområden, och som Sverige har ett ansvar att skydda. På grund av områdets höga naturvärden och behov av långsiktigt skydd bedöms ett förordnande som naturreservat ge de bästa förutsättningarna att bevara området.

Länsstyrelsen finner i enlighet med 5§ förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. att beslut om att avsätta området som naturreservat är väl förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den för området gällande kommunala översiktsplanen. Beslutet överensstämmer också med länets strategi för skydd av skogar samt med miljö kvalitetsmålet "Levande skogar".

Föreskrifter

Med stöd av 5, 6 och 30 § § miljöbalken föreskriver länsstyrelsen följande.

A Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att inom reservatet

1. uppföra byggnad, mast eller annan anläggning.
2. anlägga väg, parkeringsplats, led eller spång.
3. anlägga luft- eller markledning.
4. uppföra stängsel eller hägnad annat än betesstängsel.
5. anordna upplag.
6. borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika eller dämna.
7. avverka eller utföra annan skogsbruksåtgärd.
8. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
9. framföra motordrivet fordon annat än i samband med uttransport av fällt vilt med s.k. älghugare eller motsvarande.
10. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.
11. kalka eller gödsla mark eller vatten.

Nya jakttorn eller siktgator får endast uppföras/röjas efter samråd med länsstyrelsen och i enlighet med de anvisningar som länsstyrelsen då lämnar.

Ovanstående krav på samråd gäller inte i de fall ett befintligt jaktorn flyttas till ny plats.

B Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet

1. Utmärkning av reservatet
2. Uppsättning av informationstavlor
3. Skötsel i form av huggning, röjning och betesdrift enligt fastställd skötselplan
4. Undersökning av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden

C Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet

Det är förbjudet att inom reservatet

1. framföra motordrivet fordon
2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar
3. skada, plocka eller samla in växter eller växtdelar. Bär, matsvamp och blomplockning för eget behov är dock tillåtet
4. fånga och insamla ryggradslösa djur på sådant sätt att deras biotoper eller reproduktionsmiljöer skadas eller förstörs
5. medföra okopplad hund annat än vid jakt
6. sätta upp tavla, plakat, affisch skylt eller göra inskrift
7. anordna tävlingar eller bedriva lägerverksamhet

Ovanstående föreskrifter under A, B och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de åtgärder som erfordras för reservatets vård och skötsel.

Andra föreskrifter som gäller för området

Länsstyrelsen vill erinra om att utöver reservatsföreskrifterna gäller även andra lagar, förordningar och föreskrifter för området. Av särskilt betydelse för syftena med reservatet är bl.a.:

Inom reservatet finns dels Natura 2000-området ”*Djurgården*” samt en mindre del av Natura 2000-området Båven därför krävs enligt 7 kap 28a-b §§ MB tillstånd för att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön i dessa områden.

Artskyddsförordningen (1998:179) och Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 1999:7) om artskydd med bestämmelser om fridlysning av Saffransticka och Läderbagge.

Fastställelse av skötselplan

Med stöd av 3 § i förordningen (SFS 1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan (bilaga 3) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning.

Ärendets handläggning*Dokumentation*

Ekpartierna i reservatet finns dokumenterade i länsstyrelsens *Ädellövskogsinventering* från 1983. Naturbetesmarken vid Långa udden i reservatets östra del är upptagen i *Ängs- och hagmarksinventeringen* från 1988 samt i samband med *Ängs- och betesinventeringen* 2002-2004. Den sällsynta insektsfaunan är dokumenterad i en inventering från 1991, Sandström, Viklund, Wikars, då inte mindre än 20 då rödlistade arter noterades. Fem grova ekar vid Djurgårdsudden är registrerade i *Grova-trädinventeringen* 2000. De höga naturvärdena i området uppmärksammades också i samband dåvarande Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopinventering under mitten 1990-talet. Området ingår i klass-I-objektet "Båven med omgivningar" i Sörmlands naturvårdsprogram och i riksintresset "Båven – området" (naturvård och friluftsliv). Sedan år 2000 ingår delar av området i Natura 2000, EU:s nätverk över värdefulla naturområden. I tjänsteanteckning daterad 2007-01-23 (bilaga till överenskommelse med markägaren) framgår att länsstyrelsen har för avsikt att till Naturvårdsverket rapportera gränsändringar, s.k. teknisk ändring, avseende yttergränsen för Natura 2000 området. Avsikten är att avgränsningen för Natura 2000 området *Djurgården* inte ska gå utanför reservatsgränsen. Av tjänsteanteckningen framgår även att länsstyrelsen kommer att verka för att dessa justeringar genomförs.

Reservatsbildningen

Frågan om att skydda området som naturreservat togs upp med markägarna 2001. Länsstyrelsen gav 2002 Forum Fastighetsekonomi AB i uppdrag att utföra en värdering av intrång respektive köp. Staten genom Naturvårdsverket har genom köp förvärvat 75,7 hektar (land 52,2 och vatten 23,5) genom avstyckning från fastigheten Åboö 2:1. Den del av reservatet som är beläget på Ripsa-Edeby 2:6 upplåts genom nyttjanderätt och ersättning har utgått till markägaren för de inskränkningar i rätten att utnyttja området som reservatsbildningen föranleder.

Vid den intresseprövning mot enskilda intressen som länsstyrelsen har gjort enligt 7. kap. 25 § miljöbalken, bedöms att de inskränkningar som föreslås i enskilds rätt att använda mark eller vatten, inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoseas.

Förslag till beslut och skötselplan skickades den 19 oktober 2007 ut på remiss till markägare, andra sakägare, Nyköpings kommun, Skogsstyrelsen, Sörmlands museum samt ideella föreningar. Nyköpings kommun, Skogsstyrelsen, Botaniska Sällskapet samt Åboö samfällighetsförening har ställt sig positiva till förslaget. Sörmlands museum, som också ställt sig positiv, har inkommit med synpunkter och önskemål som länsstyrelsen delvis har tillmötesgått.

Ägarna till Åboö 2:16 har inkommit med synpunkter och önskemål avseende allmänhetens tillträde till ett mindre område vid sjöstranden sydväst om Älgsta gård. Fastigheten Åboö

BESLUT

7(8)

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4117-2002

2:16 har två inskrivna rättigheter, från 1995, i form av ett *Lantmäteriservitut* för ett mindre markområde vid stranden benämnt *servitut 0480-95/88.4 båtplats*, samt ett lantmäteriservitut för gångstig mellan Älgesta och båtplatsen, *servitut 0480-95/88.5 gångstig*. Båda servituten ligger inom område där generella strandskyddsbestämmelser gäller, vilket innebär att marken som servituten ligger på är allemansrättsligt tillgängliga. För att ändra på detta förhållande krävs dispens från Miljöbalken, vilket inte föreligger. Marken som servituten ligger på hör till Åboö 2:20 och ingår i naturreservatet. Således gäller även reservatsföreskrifterna den mark som servituten ligger på. Önskemålen från ägarna till Åboö 2:16, att utestänga allmänheten från området vid båtplatsen, kan länsstyrelsen inte tillmötesgå med hänsyn till det allmänna intresset. Innehavarna av servituten önskar även att de i framtiden har möjlighet att framföra motordrivet fordon för transport av båtmotor, byggnadsmaterial etc. från Älgesta till båtplatsen. Länsstyrelsen kan tillmötesgå önskemålen vad avser transport av en båtmotor (en eller två gånger per år) men inte för transport av byggnadsmaterial eftersom någon byggnation vid båtplatsen inte är tillåten.

Konsekvensbedömning av hur allemansrätten påverkas

Enligt 27 § verksförordningen (1995:1322) skall länsstyrelsen göra en konsekvensutredning av de föreslagna föreskrifterna som riktar sig till allmänheten. Föreskrifterna innebär vissa vistelsebestämmelser för allmänheten i området. Syftet är att trygga ändamålet med reservatet så att skador på naturvärdena inte uppstår. Länsstyrelsen har gjort bedömningen att påverkan på allmänhetens friluftsliv är mycket begränsad. De föreslagna föreskrifterna bedöms inte medföra några kostnader av betydelse för vare sig allmänheten, markägarna eller kommunen. Kostnaden för skötsel och skyltning finansieras genom Naturvårdsverkets anslag för skötsel av naturvårdsobjekt.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 3.

Beslutande i detta ärende har varit landshövding Bo Könberg. I den slutliga handläggningen har enhetschef Greger Nordlöf, samt naturvårdshandläggarna Trine Haugset och Bo Westman deltagit, den sistnämnda som föredragande.

Bo Könberg
Landshövding

Bo Westman
Naturvårdshandläggare

BESLUT

8(8)

Datum

Dnr

2007-12-10

511-4117-2002

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
3. Hur man överklagar
4. Fastighetsförteckning
5. Reservatskarta från Lantmäteriet